

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Ministry of Physical Planning Construction and
Environmental Protection

Broj: 05-05-18645-59/19 III MG
Sarajevo, 12.06.2019. godine

SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO
n/r Elmedin Konaković, predsjedatelj
- ovdje -

PREDMET: Odgovor na zastupničku inicijativu zastupnika Zvonka Marića

Zastupnik Zvonko Marić na Osmoj radnoj sjednici Skupštine Kantona Sarajevo, održanoj dana 14.05.2019. godine, u okviru tačke Dnevnog reda „Poslanička/zastupnička pitanja, inicijative i odgovori“, a u skladu sa Poslovníkom Skupštine Kantona Sarajevo, pokrenuo je zastupničku inicijativu:

“Na osnovu člana 213. Poslovníka Skupštine Kantona Sarajevo podnosim inicijativu Vladi KS, kao i resornim ministarstvima, za formiranje i izgradnju posebne deponije za građevinski otpad, kao i odgovarajući sistem reciklaže, kako bi se postojeća deponija Smiljevići rasteretila i spriječila divlje deponije građevinskog otpada. Građevinski otpad predstavlja inertni otpad, pa je i projektovanje i planiranje deponije lakše, a deponija građevinskog otpada bi mogla biti i izvor prihoda, jer bi se građevinski investitori na području Kantona Sarajevo obavezali na odlaganje svog otpada na buduću deponiju i za tu uslugu naravno platili, što bi bio novi izvor javnog novca.”

ODGOVOR:

Problem upravljanja građevinskim otpadom je generalno prisutan na teritoriji Federacije BiH. Ključni razlog je dugogodišnje kašnjenje u donošenju Pravilnika o upravljanju građevinskim otpadom. Ovim Pravilnikom su trebali biti regulisani kriteriji, rokovi i načini upravljanja građevinskim otpadom. Uz to, Zakon o građevinskim proizvodima F BiH ne prepoznaje mogućnost korištenja recikliranog građevinskog otpada za novu gradnju. Ovo Ministarstvo se više puta obraćalo nadležnim federalnim ministarstvima da se ova materija uredi na adekvatan način.

web: <http://mpz.ks.gov.ba>
e-mail: mpz@mpz.ks.gov.ba
Tel: + 387 (0) 33 562-029,
Fax: + 387 (0) 33 562-031
Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

Detaljni podaci vezani za ovu problematiku mogu se vidjeti iz Izvještaja Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša o aktivnostima na identifikaciji proizvođača i načina upravljanja građevinskim otpadom u Kantonu Sarajevo u 2017.-2018. godini sa Zaključkom, koji je usvojila Vlada Kantona Sarajevo 16.05.2019.godine. Izvještaj i Zaključak dostavljamo u prilogu.

Što se tiče predmetne zastupničke inicijative, ovo Ministarstvo je otpočelo aktivnosti na izgradnji deponije za građevinski otpad 2011.godine, kad je pripremljen Projekat odlagališta inertnog materijala, građevinskog otpada i postrojenja za recikliranje građevinskog otpada u okviru Centra za upravljanje otpadom Smiljevići. Planom upravljanja otpadom Kantona Sarajevo za period 2015-2020.godina ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj 29/15) predviđeno je da Regionalni centar za upravljanje otpadom Smiljevići, osim zone za odlaganje komunalnog otpada, ima i zonu za odlaganje i reciklažu građevinskog otpada. Tokom 2016.godine započeti su radovi na izgradnji deponije inertnog otpada na istočnoj strani RCUO Smiljevići. U međuvremenu je zabranjen prijem građevinskog otpada, osim u količinama potrebnim za prekrivku, u svrhu sanitarnog odlaganja komunalnog otpada. Radovi na uspostavi deponije su u završnoj fazi. Uz deponiju inertnog otpada, izgrađeno je postrojenje za reciklažu građevinskog otpada. Izdrobljeni građevinski materijal će se sortirati prema granulaciji i odlagati na za to utvrđenim lokacijama ili boksovima do njegovog plasmana na tržište. Za potrebe deponije nabavljen je buldožer, a uskoro se očekuje isporuka i kompaktora. Za postrojenje za reciklažu građevinskog otpada nabavljena je kompletna oprema koja se sastoji od rotacione udarne drobilice, kombinirke, hidruličnog čekića, te plinskih sjekača armature. Izvršena je eksproprijacija jednog dijela zemljišta na koji će se vršiti odlaganje građevinskog otpada, a u narednoj godini je potrebno planirati otkup i preostalog zemljišta.

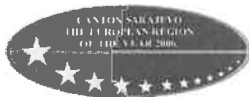
Ponavljamo da je uređenje regulative na federalnom nivou ključna pretpostavka da bi deponija inertnog materijala i reciklaža građevinskog otpada u okviru RCUO Smiljevići imala očekivani efekat.

Prilog: Zaključak i Izvještaj građevinski otpad

Dostaviti:

- Naslovu
- Vlada Kantona Sarajevo
- Evidencija
- a/a

web: <http://mpz.ks.gov.ba>
e-mail: mpz@mpz.ks.gov.ba
Tel: + 387 (0) 33 562-029,
Fax: + 387 (0) 33 562-031
Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Government

Broj: 02-05-20408-12/19
Sarajevo, 16.05.2019. godine

Na osnovu člana 26. i 28. stav (4) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 36/14 - Novi prečišćeni tekst i 37/14 - Ispravka), Vlada Kantona Sarajevo na **20. sjednici održanoj 16.05.2019. godine, donijela je sljedeći**

ZAKLJUČAK

1. Usvaja se Izvještaj Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša o aktivnostima na identifikaciji proizvođača i načina upravljanja građevinskim otpadom u Kantonu Sarajevo u 2017.-2018. godini.
2. S ciljem sistemskog rješavanja problema upravljanja građevinskim otpadom, traži se od Federalnog ministarstva okoliša i turizma urgentno donošenje Pravilnika o upravljanju građevinskim otpadom u Federaciji BiH, u skladu sa članom 18a. stav 3. i članom 58. stav 4. Zakona o upravljanju otpadom Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH" broj: 33/03, 72/09 i 92/17), a od Federalnog ministarstva prostornog uređenja izmjene i dopune Zakona o građevinskim proizvodima ("Službene novine Federacije BiH" broj: 78/09), u smislu ponovnog korištenja recikliranog otpada kao građevinskog proizvoda određenih svojstava, uz propisivanje kvaliteta i postupaka ispitivanja takvih građevinskih materijala.
3. Zadužuje se KJKP "Rad" d.o.o. Sarajevo da okonča sve aktivnosti koje su preduslov za otpočinjanje rada deponije inertnog materijala i postrojenja za reciklažu građevinskog otpada u okviru RCUO Smiljevići najkasnije do 30.09.2019. godine (priprema plana upravljanja, nabavka opreme, te svi prethodni građevinski radovi).
4. Zadužuje se Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša i Ministarstvo finansija da planiraju sredstva u Budžetu Kantona Sarajevo za 2020.godinu za nastavak rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, a Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo da obezbijedi Geodetski elaborat eksproprijacije za preostale parcele na deponiji inertnog materijala, u skladu sa Glavnim projektom odlagališta inertnog materijala, građevinskog otpada i postrojenja za recikliranje građevinskog otpada u okviru Centra za upravljanje otpadom Smiljevići.
5. Zadužuje se Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo da, u saradnji sa općinama, urgentno završi izradu Registra lokacija za odlaganje zemlje iz iskopa, kako bi iste bile unesene u prostorno-plansku dokumentaciju, koja je u pripremi.

6. Zadužuje se Kantonalna uprava za inspekcijske poslove – urbanističko-građevinska i ekološka inspekcija, da intenzivira nadzor nad proizvođačima građevinskog otpada, u svrhu sprečavanja nelegalnog odlaganja i stvaranja divljih deponija na području Kantona Sarajevo.
7. Zadužuje se Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša da prati aktivnosti Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH na uspostavi informacionog sistema upravljanja građevinskim otpadom, u skladu sa Uredbom o informacionom sistemu upravljanja otpadom (“Službene novine Federacije BiH” broj 97/18).

Dostaviti:

1. Predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo
2. Premijer Kantona Sarajevo
3. Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo
4. Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture Kantona Sarajevo
5. Ministarstvo finansija Kantona Sarajevo
6. KJKP „Rad“ d.o.o. Sarajevo
(putem Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša)
7. Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo
(putem Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša)
8. Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo
(putem Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša)
9. Kantonalna uprava za inspekcijske poslove – urbanističko-građevinska i ekološka inspekcija
(putem Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša)
9. Općine Kantona Sarajevo 9x
(putem Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša)
10. Evidencija
11. Arhiva

web: <http://vlada.ks.gov.ba>
 e-mail: vlada@vlada.ks.gov.ba
 Tel: + 387(0)33 562-068, 562-070
 Fax: + 387(0)33 562-211
 Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša

IZVJEŠTAJ
Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša o
o aktivnostima na identifikaciji proizvođača i načina upravljanja građevinskim
otpadom u Kantonu Sarajevo u 2017.-2018. godini

Sarajevo, 09.05.2019. godine

Uvod

Građevinski i inertni otpad nastaje kod proizvodnje građevinskih proizvoda ili poluproizvoda, građenja, rušenja ili rekonstrukcije građevina. Sastav građevinskog otpada je: materijal od iskopavanja (uključujući i iskopanu zemlju sa zagađenih lokacija), otpad od rušenja i građenja, asfalt, katran i beton. Najvećim dijelom je inertni otpad (otpad od keramike, rušenja zgrada, žbuka, gips, razbijeni beton, gvožđe, čelik, ostali metali, drvo, plastika, papir i dr.), a manjim opasan otpad (npr. asfaltno vezivo ili otpad koji sadrži azbest), što zahtjeva posebnu kontrolu i obradu.

Plan upravljanja otpadom (PUO) u Kantonu Sarajevo (KS) za period 2015.-2020.godina („Službene novine KS“, broj 29/15) prezentira stanje upravljanja otpadom sa ciljem učinkovitijeg planiranja i implementacije koncepta integralnog upravljanja. PUO ne sadrži preciznije podatke o proizvođačima i količinama građevinskog otpada u KS, ali postoje određene pretpostavke i procjene za iste. U okviru izrade Kantonalnog plana zaštite okoliša (KEAP) KS („Službene novine KS“, broj 47/17), izvršeno je ažuriranje podataka iz PUO, te je dat pregled trenutne situacije vezano za količine i način upravljanja identifikovanim vrstama i kategorijama otpada, uključujući i građevinski (za 2015. godinu).

U maju 2008. godine u KS je usvojen Plan upravljanja građevinskim otpadom u kojem se u akcionom planu pored niza mjera navodi i obaveza uspostave baze podataka o građevinskom otpadu u KS. U PUO KS, te u KEAPu KS se jasno navodi da je jedan od problema nepostojanja sveobuhvatne evidencije o proizvođačima i ukupnim količinama pojedinih vrsta otpada, među kojima je i građevinski (neopasni i opasni), koji nastaje kao posljedica građenja, rušenja i rekonstrukcije objekata u KS.

Dosadašnja praksa je pokazala da se odlaganje građevinskog otpada, uglavnom vrši na deponiji Smiljevići. Kako Regionalni centar za upravljanje otpadom (RCUO) Smiljevići može primiti samo ograničene količine ovog otpada (za pokrivku), građevinski otpad se odlaže i na slobodne površine na području KS, pri čemu nastaju nove divlje deponije često locirane uz riječne tokove. Ukupna količina inertnog otpada legalno deponovanog na deponiju Smiljevići u 2015.god. je iznosila 19.488 t (10.764 t građevinski otpad i 8.724 t zemlja i kamenje)¹.

Tokom 2016.god. započeti su radovi na izgradnji deponije inertnog otpada na istočnoj strani Centra za upravljanje otpadom Smiljevići. Uz deponiju inertnog otpada, planirano je postrojenje za reciklažu građevinskog otpada. Izdrobljeni građevinski materijal će se sortirati prema granulaciji i odlagati na za to utvrđenim lokacijama ili boksovima do njegovog plasmana na tržište. Na stalnoj lokaciji utvrditi će se mjesto na kome će se odlagati dovezeni građevinski otpad do njegove obrade.

Prema Smjernicama za zbrinjavanje građevinskog otpada² prioritet na rješavanju problema u KS je uspostavljanje sistema kontrolisanog upravljanja građevinskim otpadom. Ovaj sistem uključuje formiranje evidencije proizvođača ovog otpada sa ključnim informacijama o količinama, vrstama i sastavu, izbjegavanju i prevenciji nastajanja, smanjivanju količina koje se odlažu, reciklaži, te donošenju zakonskih obaveza i propisa za prateće studije/elaborate i planske dokumentacije o prikupljanju i zbrinjavanju građevinskog otpada u toku izgradnje, renoviranja ili rušenja građevina.

Da bi se sistem upravljanja građevinskim otpadom u KS, prema Planu upravljanja³ uspješno uspostavio potrebno je, pored nužne infrastrukture i preciznije evidencije, donijeti regulatorne mjere na višim nivoima vlasti, ekonomske okvire koji će stimulirati i podržavati uspostavljeni sistem upravljanja ovim otpadom, poticati kružnu ekonomiju, te kontinuirano raditi na podizanju svijesti i

¹ KEAP KS (novembar 2017. godine)

² Federalno ministarstvo prostornog uređenja, 2009.godine

³ Plan upravljanja građevinskim otpadom (maj 2008. god.)

edukaciji proizvođača otpada. Ovaj Plan nije mogao zaživjeti, jer nije postojala nužna infrastruktura, planirani prostor za iste, te ga nije pratila prostorno planska dokumentacija koja je trebala definisati lokacije za infrastrukturu.

U međuvremenu, u KS realizovane su značajne aktivnosti u obezbjeđenju prostora unutar deponije Smiljevići za infrastrukturu za upravljanje građevinskim otpadom, te se priprema i odgovarajuća planska dokumentacija u kojoj će biti definisana ista. Postoje još neriješena imovinsko-pravna pitanja za dijelove zemljišta unutar deponije, a koja će se rješavati u budućnosti.

U cilju unaprjeđenja evidencije proizvođača građevinskog otpada sa ključnim informacijama o tokovima otpada, količinama, vrstama i sastavu, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS (MPUGiZO KS) je finansiralo projekat „Identifikacija proizvođača i načina upravljanja građevinskim otpadom u KS“ u oktobru 2018. godine.

Važeći zakonski okvir i stanje upravljanja građevinskim otpadom u Kantonu Sarajevo

Prema količini, građevinski otpad i otpad od rušenja čini najveći tok otpada u EU i predstavlja približno jednu trećinu ukupnog proizvedenog otpada. Okvirna direktiva o otpadu⁴ uspostavila je cilj za zemlje EU da se reciklira 70 % građevinskog otpada i otpada od rušenja do 2020. te zatvoriti krug životnog ciklusa proizvoda povećanjem recikliranja i ponovne upotrebe čime bi se ostvarile koristi za okoliš i privredu. Protokol EU za upravljanje građevinskim otpadom i otpadom od rušenja urađen je u septembru 2016. godine, usklađen je sa strategijom Građenja 2020⁵, kao i Komunikacijom o prilikama za učinkovito iskorištavanje resursa u građevinskom sektoru⁶. Ovaj Protokol je dio novijeg i ambicioznijeg Paketa za kružnu ekonomiju koji je predstavila Europska komisija⁷ i koji uključuje revidirane zakonodavne prijedloge o otpadu u cilju poticanja prijelaza EU na kružnu ekonomiju da bi se povećala globalna konkurentnost, potakao održiv privredni rast i otvorila nova radna mjesta. Opći cilj ovog Protokola je povećati povjerenje u proces upravljanja građevinskim otpadom i otpadom od rušenja, kao i povjerenje u kvalitet recikliranih materijala iz građevinskog otpada i otpada od rušenja.

U Federaciji BiH (FBiH) u skladu sa članom 24. i 48. Zakona o upravljanju otpadom („Službene novine FBiH“, broj 33/03, 72/09, 92/17) obaveza proizvođača otpada je da prije odlaganja i ponovnog korištenja otpad uskladišti na okolinsko prihvatljiv način, te da provodi program nadzora, monitoringa i vodi redovnu evidenciju o produkovanim količinama, dok je nadležna inspekcija dužna da vrši inspekcijski nadzor nad provođenjem obaveza po osnovu Zakona, odnosno dozvola koje posjeduju. Zakonom su predviđene sankcije ukoliko se proizvođač otpada ne pridržava ovih uvjeta.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma još nije donijelo podzakonski akt o upravljanju građevinskim otpadom, te naknadama za građevinski otpad kao posebnoj kategoriji otpada. Federalno ministarstvo prostornog uređenja još nije razmatralo izmjene Zakona o građevinskim proizvodima, te donošenje pratećih podzakonskih akata, u smislu razmatranja uslova i načina reciklaže građevinskog otpada i ponovnog korištenja kao građevinskog proizvoda određenih svojstava, kvalitet i ispitivanje takvih građevinskih materijala, te obaveze generatora građevinskog otpada koji se može reciklirati i ponovo koristiti u određene svrhe. Taj čin bi pokazao odgovornost, konačno razumijevanje problema i početak njihovog rješavanja za građevinski otpad koji se može reciklirati i ponovno koristiti kao građevinski proizvod pod određenim uslovima u FBiH.

⁴ Direktiva 2008/98/EZ o otpadu (Okvirna direktiva o otpadu), <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=CELEX:32008L0098>

⁵ Strategija za održivu konkurentnost građevinskog sektora i preduzeća u tom sektoru, COM(2012) 433, <http://eurlex.europa.eu/procedure/EN/201859>

⁶ COM(2014) 445 final, <http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/SustainableBuildingsCommunication.pdf>

⁷ Donesen 2. decembra 2015., http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

U Zakonu o upravljanju otpadom, Članom 37a. je definisan „Informacioni sistem upravljanja otpadom“ kao niz međusobno povezanih baza podataka i izvora podataka o svim vrstama i tokovima otpada, subjektima i infrastrukturu upravljanja otpadom koji se uspostavlja u Fondu za zaštitu okoliša FBiH. Vlada FBiH je krajem prošle godine usvojila Uredbu o informacionom sistemu upravljanja otpadom („Službene novine Federacije BiH“, broj 97/18). Uredbom je definisano da je Fond za zaštitu okoliša nosilac aktivnosti na uspostavljanju, organizaciji i vođenju Informacionog sistema upravljanja otpadom u FBiH, da će forma i sadržaj obrazaca izvještavanja biti definisani od strane Fonda i objavljeni na web stranici Fonda, te ko su obveznici izvještavanja, koji su rokovi dostavljanja izvještaja, ko su korisnici ovog informacionog sistema, da nadzor nad provođenjem ove Uredbe provodi Federalna uprava za inspeksijske poslove, itd. Prvi rok za dostavu izvještaja za 2018. godinu je 31.03.2019. godine dok je krajnji rok 13.05.2019. godine.

U FBiH nema strateškog opredjeljenja niti zakonodavnog okvira koji uključuje prijedloge o građevinskom otpadu u cilju poticanja prijelaza na kružnu ekonomiju da bi se povećala regionalna konkurentnost, potakao održiv privredni rast i otvorila nova radna mjesta. Postojeći zakonodavni okvir o građevinskim proizvodima ne potiče proces upravljanja građevinskim otpadom i otpadom od rušenja, u kontekstu ispitivanja i potvrđivanja kvaliteta recikliranih materijala iz ovog otpada i njegove mogućnosti ponovnog korištenja.

Član 40. Zakona o komunalnoj čistoći u KS („Službene novine KS“, broj 14/16, 43/16, 19/17) propisano je da je općinski organ odgovoran za poslove prostornog uređenja nadležan za izdavanje odobrenja za lokacije za odlaganje zemlje iz iskopa sa gradilišta i drugog građevinskog otpada na području svoje lokalne zajednice. Po ovom osnovu MPUGiZO KS od 2016. godine prikuplja podatke od općina u KS o produkciji građevinskog otpada.

U okviru projekta izrade "Registra lokacija za odlaganje zemlje iz iskopa", koji realizuje Zavod za planiranje razvoja, konsultovane su općine Kantona i utvrđen određen broj lokacija (pet lokacija u Trnovu, dvije u Ilijašu i dvije u Hadžićima), međutim stav općina je da predložene lokacije mogu biti samo za njihove potrebe.

Prema članu 115. Zakona o prostornom uređenju u KS („Službene novine KS“, br. 24/17, 1/18), Izvođač radova na gradilištu mora imati pored ostale propisane dokumentacije i Plan upravljanja građevinskim otpadom za predmetni projekat. Ovaj Plan ima za cilj definiranje osnovnih vrsta i količina otpada koji nastaju tokom gradnje, prijedlog njihovog prikupljanja, ponovne upotrebe ili recikliranja.

Nadležna kantonalna inspekcija dužna je da vrši inspeksijski nadzor nad provođenjem obaveza po osnovu Zakona o inspekcijama KS („Službene novine KS“, broj 2/17), odnosno Zakona o upravljanju otpadom u FBiH, te Zakona o komunalnoj čistoći. Cilj ovoga nadzora je da se utvrde činjenice sa načinom obavljanja djelatnosti kojima nedvojbeno nastaju značajne količine građevinskog otpada, koji se mora na propisan način evidentirati, skladištiti, prevoziti ili odložiti na propisani način. Nadležni kantonalni inspektori, u okviru svojih obavezujućih planova i programa rada na mjesečnom nivou vrše inspeksijske nadzore i vode evidencije, koji u konačnici ne doprinose značajno unaprjeđenju cijelog stanja. U Kantonalnoj upravi za inspeksijske poslove postoji evidencija ilegalnih deponija građevinskog otpada, na osnovu izvršenih nadzora, ali bez identifikovanih vrsta i količina otpada, te poduzetih aktivnosti na sprječavanju ovih aktivnosti. S druge strane, općinski komunalni inspektori nemaju nadležnost za praćenje odlaganja zemlje iz iskopa sa gradilišta i drugog građevinskog otpada na prostoru lokalne zajednice prema Zakonu o komunalnoj čistoći.

U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom i Planom upravljanja otpadom KS za period 2015-2020.godina, deponija Smiljevići je transformisana u RCUO. Navedenim propisima je utvrđena obaveza MPUGiZO KS, kao resornog za oblast zaštite okoliša, za funkcionisanje RCUO.

Vlada Kantona je sanaciju Sarajevskog odlagališta otpada otpočela 1997.godine. U izgradnju deponije u periodu 1997-2016. godina uloženo je oko 20 miliona KM. Radovi na deponiji obuhvatili su izgradnju ograde, otplinjavanje, izgradnju prečištača procjednih voda, izgradnju sanitarnih ploha, instaliranje opreme itd. Stanje se počelo pogoršavati zadnjih godina i u 2016. godini konstatovano je loše stanje na deponiji, izazvano prije svega nedostatkom reciklaže otpada, neblagovremenim obezbjeđenjem nove plohe za odlaganje, zbog neobezbjeđivanja finansijskih sredstava i kašnjenja finansijskih sredstava iz IPA fonda, kao i iskopavanjima Instituta za nestale osobe BiH po nalogu Tužilaštva BiH. Posljedice su bile uništavanje plinske infrastrukture i neugodni mirisi sa odlagališta, što je izazvalo žalbe stanovnika okolnih naselja. Ministarstvo je više puta insistiralo kod Tužilaštva BiH da se dobije konačna potvrda da su iskopavanja završena, te da se pokriju troškovi nastale štete, koji okvirno iznose oko 650.000,00 KM.

U cilju definisanja neophodnih mjera na unaprijeđenju stanja na deponiji, na inicijativu MPUGIZO KS, u okviru Zavoda za izgradnju u aprilu 2016. godine formiran je Stručni operativni tim, koji je izradio detaljan Program sanacije deponije za period 2016.-2020.godina, sa razrađenim aktivnostima, nosiocima aktivnosti, rokovima i potrebnim finansijskim sredstvima, nakon čega su nosioci realizacije Programa KJKP Rad i Zavod za izgradnju, uz saglasnost MPUGIZO KS, otpočeli realizaciju planiranih aktivnosti.

Program sadrži prijedlog nužnih radova na izgrađenoj infrastrukturi, kao i prijedloge za održavanje deponije i izgradnju novih sadržaja neophodnih za uspostavljanje RCUO. Aktivnosti iz programa realizuju Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo i KJKP Rad.

Na osnovu okvirnog programa sanacije, svake godine priprema se godišnji program aktivnosti u okviru RCUO Smiljevići. Program aktivnosti u okviru RCUO Smiljevići u 2019. godini Vlada Kantona Sarajevo je usvojila 18.04.2019.godine.

Za KS veliki problem predstavlja upravljanje i zbrinjavanje zemlje iz iskopa prilikom građevinskih radova. Obaveza izrade Registra lokacija za odlaganje zemlje iz iskopa definisana je PUO KS. Istim Planom je definisano da lokacije za odlaganje zemlje iz iskopa, u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o komunalnoj čistoći utvrđuje i odobrava općinski organ, a Zavod za planiranje razvoja KS koordinira aktivnosti i izrađuje Registar lokacija sa podacima o kapacitetu, uslovima odlaganja i načinom upravljanja lokacijama. Zavod za planiranje razvoja KS trenutno radi ovaj Registar koji ima za cilj iznalaženje lokacija za odlaganje zemlje iz iskopa kako bi se spriječio nastanak novih divljih deponija i omogućilo da lokacija na koju će se odlagati materijal iz iskopa bude specificirana u građevinskoj dozvoli, planu uređenja gradilišta i planu upravljanja otpadom za gradilište. Ovaj Registar još uvijek nije završen.

U martu 2018. godine zabranjeno je dalje odlaganje zemlje iz iskopa, osim u količinama neophodnim za dnevnu prekrivku u tehnologiji odlaganja otpada na deponiji Smiljevići, nakon čega su intenzivirane pojave stvaranja ilegalnih deponija. Brojni su problemi sa građevinskim otpadom u KS, čije nerješavanje ima izuzetno velike negativne posljedice na okoliš zbog formiranja divljih deponija. S druge strane, u okviru građevinskog otpada nalazi se dosta opasnog otpada koji može imati velike uticaje i negativne posljedice na kvalitet okoliša.

U cilju smanjenja količina i iskorištavanja građevinskog otpada, u okviru RCUO Smiljevići izgrađena je deponija i postrojenje za reciklažu građevinskog otpada, za koju je prije otvaranja neophodna još isporuka opreme za deponiju inertnog materijala i izgradnja boksa za prihvatanje građevinskog otpada.

Dio planiranog zemljišta za deponiju građevinskog otpada u Smiljevićima još uvijek nije imovinsko-pravno riješen. Naime, prema Glavnom projektu odlagališta inertnog materijala, građevinskog otpada i postrojenja za recikliranje građevinskog otpada u okviru Centra za upravljanje otpadom, otkupljeno je 16.641 m², a još treba otkupiti 42.745 m².

Za sve ove aktivnosti u KS, koje traju duži niz godina, uloženi su veliki naponi i finansijska sredstva sa ciljem uspostave neophodne infrastrukture i preduslova za reciklažu i odlaganje ove vrste otpada. Početak rada ove infrastrukture na Smiljevićima očekuje se do septembra 2019. godine. Istovremeno da bi se počelo sa radom navedene infrastrukture, očekuje se da KJKP Rad uspostavi jasne procedure rada, završi Planove upravljanja deponijom građevinskog otpada i reciklažnim dvorištem, uspostavi jasnu strukturu i izgled dokumentacije koja će se voditi (interna i eksterna) za građevinski otpad, te izvjesti o svemu nadležna ministarstva.

Zbog svega prethodno navedenog, MPUGiZO KS pokretalo je tri puta inicijativu prema Federalnom ministarstvu okoliša i turizma, te jedan put prema Federalnom ministarstvu prostornog uređenja za žurno unaprjeđenje zakonodavnog okvira za upravljanje građevinskim otpadom u FBiH, a što je preduslov za intenzivnije i sistemsko rješavanje nagomilanih problema za ovu oblast.

Identifikovani tokovi i izuzetno velike količine produkcije ove vrste otpada u KS ukazuju na potrebu pokretanja urgentnih inicijativa i akcija.

Količine građevinskog otpada u Kantonu Sarajevo u 2017.-2018. godini

MPUGiZO KS je finansiralo projekat „Identifikacija proizvođača i načina upravljanja građevinskim otpadom u KS“ kroz program za finansiranje/sufinansiranje projekata neprofitnih organizacija i udruženja iz oblasti zaštite okoliša sredstvima Budžeta KS za 2018. godinu. Isti je realizovan od strane Centra za okolišno održivi razvoj Sarajevo, u periodu oktobar 2018. – mart 2019. godine.

Tokom realizacije projekta poslali su upitnici/ankete na 609 adresa potencijalnih proizvođača građevinskog otpada. Na upitnike je odgovorilo ukupno 190 potencijalnih proizvođača građevinskog otpada, od kojih je njih 50 izvijestilo da nemaju građevinskog otpada. Podaci o količinama su dobiveni samo od 89 potencijalnih proizvođača građevinskog otpada. Istovremeno, 286 potencijalnih proizvođača građevinskog otpada nije nikako odgovorilo na dostavljene upitnike. Za 133 proizvođača su adrese bile nepoznate, a 51 ih je izvijestilo da više ne rade. Anketiranje je trajalo 3,5 mjeseca tj. decembar 2018-april 2019. godine.

Registar je napravljen kao baza u Excel formatu, radi lakše manipulacije sa podacima u njoj. Registar sadrži podatke dobivene od 49 proizvođača građevinskog otpada za 2017 i 2018.godinu. Podaci u Registru se mogu pretraživati po nazivu firme, šiframa građevinskog otpada, te po količini.

Podaci o ukupnim količinama građevinskog otpada po šiframa za 2017. i 2018. godinu u KS prezentirani su u Tabeli 1.

Tabela 1. Ukupne količine građevinskog otpada (po šiframa) za 2017. i 2018. godinu u KS

Rb	Šifra	Naziv	2017	2018
			2017 (t)	2018 (t)
1	17 01 01	Beton	8.189,29	9.171,20
2	17 01 02	Opeka/cigle	2.747,67	1.356,00
3	17 01 03	Crijepovi/pločice i keramika	350,02	428,94
4	17 02 01	Drvo	157,04	131,68
5	17 02 02	Staklo	1,33	1,53
6	17 02 03	Plastika	9,83	13,40
7	17 03 01*	Mješavine bitumena koje sadrže ugljeni katran	632,94	1.365,65
8	17 03 03*	(Ugljeni) katran i proizvodi koji sadrže katran	0,01	0,01
9	17 04 01	Bakar, bronza, mesing	1,12	0,11
10	17 04 02	Aluminijum	10,03	2,62
11	17 04 04	Cink	0,06	0,14
12	17 04 05	Željezo i čelik	256,58	98,87
13	17 04 07	Mješani metali	69,03	156,96
14	17 05 03*	Zemlja i kamenje koje sadrže opasne materije	15,37	0,00
15	17 05 04	Zemlja i kamenje koji nisu navedeni pod 17 05 03	22.950,57	26.198,17
16	17 06 05*	Građevinski materijali koji sadrže azbest	0,66	0,00
17	17 08 01*	Građevinski materijal na bazi gipsa kontaminiran opasnim materijama	5,09	511,00
18	17 09 03*	Ostali građevinski otpadi otpad od rušenja (uključujući mješani otpad koji sadrži opasne materije)	2,35	0,81
19	17 09 04	Miješani građevinski otpad i otpad od rušenja koji nije naveden pod 17 0 01, 17 09 02 i 17 09 03	55.496,64	73.344,32
20	17 05 08	Šljunak za pruge koji nije naveden pod 17 05 07	274,40	215,20
21	17 08 02	Građevinski materijal na bazi gipsa koji nije naveden pod 17 08 01	67,51	0,40
		SVEUKUPNO	91.237,52	112.997,00

Šifre 17 01 01, 17 01 02 i 17 05 04 se mogu reciklirati u postrojenju za reciklažu u RCUO Smiljevići (pod određenim uslovima definisanim u Glavnom projektu postrojenja). Količina istih je bila oko 37% (2017), odnosno 33% (2018) od ukupnih proizvedenih količina građevinskog otpada u KS.

Identifikovani potencijalni proizvođači građevinskog otpada koji do sada nisu dostavili nikakve odgovore na upit MPUGiZO KS, kao i oni koji su izvijestili da nisu imali građevinskog otpada u 2017. i 2018. godini, trebaju biti predmet usmjerenog inspekcijskog nadzora nadležnih inspekcija Kantonalne uprave za inspekcijske poslove, u skladu sa ovlaštenjima određenim važećim zakonskim okvirom. MPUGiZO KS se po ovom pitanju već obraćalo Kantonalnoj upravi za inspekcijske poslove, a koja je krajem marta 2019. godine izvijestila da nisu u mogućnosti uključiti se u proces anketiranja koji je provoden kroz predmetni projekat. Istovremeno, uprava je izvijestila da je kantonalni komunalni inspektor obavijestio Službu komunalnih redara i zatražio pojačane aktivnosti na prevenciji stvaranja ilegalnih deponija građevinskog otpada.

Značajno je napomenuti da je samo zajedničkim djelovanjem, planiranim akcijama nadzora i sinergijom aktivnosti na svim tekućim projektima u KS, a koji se tiču upravljanja svim vrstama otpada i uspostavom RCUO Smiljevići, moguće doći do potrebnih podataka i informacija koji su nužni donosiocima odluka u KS u narednom periodu.

Provedeno anketiranje potencijalnih proizvođača građevinskog otpada u KS ukazuje na vrlo nizak nivo svijesti o zaštiti okoliša i nedovoljan nivo znanja o potrebi i načinima selekcije različitih kategorija/šifri, označavanju, mogućnosti reciklaže, te o načinu vođenja evidencije i izvještavanja nadležnih tijela.

Ključni problemi

- U nadležnim općinskim službama, te Federalnom zavodu za statistiku, postoje podaci o fizičkim i pravnim licima koji se bave građevinskim djelatnostima i koji su potencijalni proizvođači građevinskog otpada u KS (prema standardnoj klasifikaciji djelatnosti iz 2010. godine). Međutim, isti nisu usklađeni, ažurni i za bilo kakve ozbiljnije analize potrebno je iznaći mehanizam ažuriranja podataka i razmjene istih sa nadležnim ministarstvima u KS i FBiH na godišnjem nivou.
- Nadležna federalna ministarstva (Federalno ministarstvo okoliša i turizma i Federalno ministarstvo prostornog uređenja) još uvijek nisu unaprijedila trenutni zakonodavni okvir za upravljanje građevinskim otpadom u FBiH. Sve upućene inicijative ovim ministarstvima od strane MPUGiZO KS u prethodnom periodu nisu rezultirale pozitivnim reakcijama. Ovo za posljedicu ima neuspostavljen sistem upravljanja građevinskim otpadom i vrlo nizak nivo svijesti proizvođača ovog otpada i drugih zainteresiranih strana. Istovremeno, inspekcijski nadzor je nezadovoljavajući zbog nedostataka pravnog okvira.
- Nema strateškog opredjeljenja, niti zakonodavnog okvira, koji uključuje prijedloge o građevinskom otpadu u cilju poticanja prijelaza FBiH na kružnu ekonomiju da bi se povećala regionalna konkurentnost, potakao održiv privredni rast i otvorila nova radna mjesta. Također, postojeći zakonodavni okvir o građevinskim proizvodima ne potiče proces upravljanja građevinskim otpadom i otpadom od rušenja, u kontekstu ispitivanja i potvrđivanja kvaliteta recikliranih materijala iz ovog otpada i njegove mogućnosti ponovnog korištenja, sa ciljem zaštite prirodnih resursa.
- Zakon o komunalnoj čistoći u KS još uvijek nije izmijenjen tj. unaprijeđen sa aspekta upravljanja i nadležnosti za praćenje odlaganja zemlje iz iskopa sa gradilišta i drugog građevinskog otpada u KS.
- Proizvođači građevinskog otpada u KS imaju vrlo nizak nivo svijesti o zaštiti okoliša, nedovoljna znanja o obavezama u vezi sa postupanjem sa ovom vrstom otpada, nedovoljan nivo znanja o potrebi i načinima selekcije različitih kategorija/šifri, označavanju, te o načinu vođenja evidencije.
- Nedovoljan nivo svijesti proizvođača građevinskog otpada i ključnih zainteresiranih strana o mogućnostima reciklaže, ponovnog korištenja, te konačnog zbrinjavanja istog.
- Ne provode se kontinuirani programi obuke i podizanja svijesti proizvođača građevinskog otpada u KS.
- Nedovoljne ciljane akcije inspekcijskog nadzora koje mogu dati puni doprinos cjelovitom provođenju aktivnosti na tekućim projektima u KS a koji se tiču upravljanja svim vrstama otpada i uspostavom RCUO Smiljevići, te dobivanju potrebnih podataka i informacija koji su nužni donosiocima odluka u KS u planiranju zaštite okoliša.

- U KS se ne vrši redovno izvještavanje od strane proizvođača građevinskog otpada o nastalim količinama, skladištenju, prijevozu ili odlaganju na propisani način, u skladu sa obavezama iz zakonodavnog okvira na nivou FBiH i KS.
- Još uvijek nisu definisane lokacije za odlaganje zemlje iz iskopa u svim općinama u KS, u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o komunalnoj čistoći. Samim tim nije ni završen Registar lokacija sa podacima o kapacitetu, uslovima odlaganja i načinom upravljanja lokacijama za odlaganje zemlje od strane Zavoda za planiranje razvoja KS. Te lokacije iz Registra moraju se unijeti u prostorno plansku dokumentaciju.
- Nije počela sa radom deponija građevinskog otpada i postrojenje za reciklažu građevinskog otpada u Smiljevićima. Nisu uspostavljene jasne procedure rada, nisu završeni Planovi upravljanja deponijom građevinskog otpada i postrojenjem za reciklažu građevinskog otpada, nema jasne strukture i izgleda prateće dokumentaciju koja će se voditi (interna i eksterna) za sve kategorije građevinskog otpada. Dio planiranog zemljišta za deponiju građevinskog otpada u Smiljevićima još uvijek nije imovinsko-pravno riješen.
- Na području KS ne postoje ispitna tijela koja mogu utvrditi sadržaj i kvalitet građevinskog otpada, a posebno onog koji sadrži azbest. Većina otpada koji sadrži azbest odvozi se u vidu građevinskog otpada na deponiju Smiljevići, što je jedan od problema kod upravljanja azbestnim otpadom.

Mjere koje treba realizovati

- Potrebno je da pokrenuti inicijativu prema nadležnim općinskim službama i statističkim agencijama da se iznađe mehanizam redovnijeg ažuriranja podataka i razmjene istih sa nadležnim ministarstvom u Kantonu Sarajevo o fizičkim i pravnim licima koji se bave građevinskim djelatnostima i koji su potencijalni proizvođači građevinskog otpada u KS (prema standardnoj klasifikaciji djelatnosti iz 2010. godine).
- Potrebno je insistirati kod nadležnih federalnih ministarstva (Federalno ministarstvo okoliša i turizma i Federalno ministarstvo prostornog uređenja) za urgentno unaprijeđenje trenutnog zakonodavnog okvira za upravljanje građevinskim otpadom u FBiH. Također, treba insistirati da budući zakonodavni okvir uključuje prijedloge o građevinskom otpadu u cilju poticanja prijelaza FBiH na kružnu ekonomiju (da bi se povećala konkurentnost, potakao održiv privredni rast, otvorila nova radna mjesta), te ispitivanja i potvrđivanja kvaliteta recikliranih materijala iz ovog otpada i njegove mogućnosti ponovnog korištenja, sa ciljem zaštite prirodnih resursa.
- U smislu rješavanja odlaganja zemlje iz iskopa, kao jednog od značajnih problema iz ove oblasti, potrebno je insistirati da se ovo pitanje uredi u Federalnom pravilniku o upravljanju građevinskim otpadom, koji treba biti donesen na osnovu Zakona o upravljanju otpadom. Ukoliko se to ne desi, neophodno je izmijeniti član 40. Zakona o komunalnoj čistoći, na način da se briše kompletan član ili da se u ovom članu briše građevinski otpad, a ostavi mogućnost da općinski organ utvrđuje lokacije za odlaganje zemlje iz iskopa. I u jednom i drugom slučaju, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo mora okončati identifikaciju tih lokacija, kako bi se unijele u prostorno-plansku dokumentaciju.
- Potrebno je da proizvođači građevinskog otpada u KS redovno vode evidenciju o produkciji, te redovno izvještavaju nadležna tijela o svim količinama i vrstama na godišnjem nivou.
- Neophodno je da MPUGIZO KS i Kantonalna uprava za inspeksijske poslove – urbanističko-građevinske i ekološke inspekcije obezbijede kontinuiranu edukaciju/obuku identifikovanih proizvođača građevinskog otpada o načinu selekcije kategorija, količinama, skladištenju,

prijevozu, mogućnostima reciklaže, ponovnog korištenja ili odlaganja na propisani način, te o načinu vođenja evidencije i izvještavanja nadležnih tijela. Kontinuirani programi obuke i podizanja svijesti proizvođača građevinskog otpada mogu biti podržavani kroz finansiranje programa i projekata neprofitnih organizacija i udruženja iz Budžeta Kantona Sarajevo.

- Potrebno je da Kantonalna uprava za inspeksijske poslove - urbanističko-građevinske i ekološke inspekcije - izvrše usmjereni inspeksijski nadzor proizvođača građevinskog otpada, u svrhu sprečavanja nelegalnog odlaganja i stvaranja divljih deponija na području Kantona Sarajevo.
- Potrebno je završiti Registar lokacija za odlaganje zemlje iz iskopa u svim općinama u KS, u skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o komunalnoj čistoći. Te lokacije potrebno je unijeti u prostorno plansku dokumentaciju.
- Potrebno je započeti sa radom deponije građevinskog otpada i postrojenja za reciklažu građevinskog otpada u Smiljevićima. Nužno je prije toga definisati jasne procedure rada, završiti Planove upravljanja deponijom građevinskog otpada i postrojenjem za reciklažu građevinskog otpada, te uspostaviti jasnu strukturu i izgled prateće dokumentaciju koja će se voditi (interna i eksterna) za sve kategorije građevinskog otpada. Planirati rješavanje imovinsko-pravnih odnosa za dio planiranog zemljišta za deponiju građevinskog otpada u Smiljevićima.
- Potrebno je da nadležne općinske i kantonalne inspekcije vrše redovan nadzor aktivnih gradilišta u KS, te da od Izvođača radova na gradilištu zahtijevaju uvid u Plan upravljanja građevinskim otpadom za predmetni projekat, te njegovu stvarnu implementaciju. Ovaj Plan treba sadržati definisane osnovne vrste i količine otpada koje nastaju tokom gradnje, prijedlog njihovog prikupljanja, ponovne upotrebe ili recikliranja.
- Pokrenuti raspravu sa akademskom zajednicom i privredom o uspostavi ispitnih tijela koja mogu utvrditi sadržaj i kvalitet građevinskog otpada, a posebno onog koji sadrži azbest, te potrebnog zakonodavnog okvira i pratećih procedura za iste.
- Potrebno je da MPUGIZO KS da prati aktivnosti Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH na uspostavi informacionog sistema upravljanja otpadom, u skladu sa Uredbom o informacionom sistemu upravljanja otpadom ("Službene novine Federacije BiH" broj 97/18).